

JOHN GRISHAM

Začínajúci právnik v spore so skorumpovanou poisťovňou

A golden scale of justice stands on a dark wooden table in the foreground of a courtroom. The scale's pans are empty, and its ornate base is visible. In the background, rows of wooden benches are arranged in a semi-circle, typical of a courtroom setting. The lighting is warm and focused on the scale.

ČARODEJNÍK

IKAR

JOHN
GRISHAM

ČARODEJNÍK

Preložila Veronika Redererová

IKAR

John Grisham
THE RAINMAKER

Copyright © 1993 by John Grisham
All rights reserved.

Translation © 1996 by Veronika Redererová

Jacket design © 2022 by Emil Křížka

Slovak edition © 1996, 2022 by IKAR, a.s.

Z anglického originálu The Rainmaker (Doubleday, a division
of Bantam Doubleday Dell Publishing Group, Inc.,
New York 1995) preložila Veronika Redererová.

Redigovala Tamara Chovanová.

Korigovala Silvia Zubeková.

Obálku navrhol Emil Křížka.

Technická redaktorka Helena Oleňová.

Vydalo vydavateľstvo IKAR, a.s., Bratislava v roku 2022
ako svoju 1 962. publikáciu v elektronickej podobe.

Druhé vydanie.

Sadzba a zalomenie do strán ITEM, spol. s r. o., Bratislava.

ISBN 978-80-551-8598-9

*Venované americkým
procesným právníkom*

Pri písaní tejto knihy mi na každom kroku pomáhal Will Denton, popredný procesný právnik z Gulfportu v štáte Mississippi. Will sa vytrvalo po dvadsaťpäť rokov bil za práva spotrebiteľov a obyčajných ľudí.

Jeho víťazstvá v súdnej sieni sú legendárne, a keď som bol procesným právnikom ja sám, chcel som byť ako Will Denton. Daroval mi dokumentáciu k svojim starým prípadom, odpovedal mi na nespočetné množstvo otázok, dokonca si prečítal a skorigoval môj rukopis.

Jimmie Harvey je priateľ a výborný lekár z Birminghamu v štáte Alabama. Bezpečne ma previedol nepreniknuteľným bludiskom medicínskych postupov. Iba vďaka nemu sú niektoré pasáže tejto knihy presné a zároveň zrozumiteľné.

Obom im ďakujem.

1
MOJE ROZHODNUTIE STAŤ SA PRÁVNÍKOM SA NEOD-
volateľne spečatilo vtedy, keď som si uvedomil, ako otec ne-
návidí právnický stav. Bol som tínedžer, mladý, nešikovný
a zmätený zo svojej nešikovnosti, znechutený životom a vy-
desený pubertou, a keďže som bol aj vzdorovitý, podľa otca
som mal ísť do vojenskej školy. Otec bol vyslúžený námorník
a veril, že chlapci majú žiť za ustavičného plieskania biča.
Ukazovalo sa, že mám podrezaný jazyk a odpor k disciplíne,
preto sa rozhodol vyriešiť situáciu jednoducho tým, že ma
pošle z domu. Trvalo roky, kým som mu odpustil.

Otca vo funkcii výrobného technika, pracujúceho sedem-
desiat hodín týždenne, zamestnávala istá spoločnosť, ktorá,
okrem množstva iných drobností, robila aj rebríky. Pretože
rebríky sú vo svojej podstate veľmi nebezpečný artikel, ot-
cov podnik sa často stával terčom súdnych žalôb. A keďže
práve on bol zodpovedný za dizajn výrobkov, s obľubou ho
vyberali, aby vystupoval v mene firmy pri predbežných sve-
deckých výpovediach alebo aj pred súdom. Nemôžem po-
vedať, že by som mu vyčítal jeho nenávisť k právnikom, no
začal som ich obdivovať za to, ako mu vedeli znepríjemniť
život. Osem hodín sa s nimi sekal, a potom, len čo doma
vošiel do dverí, už aj sa vrhal na martini. Bez pozdravu. Bez
objatia na privítanie. Bez večere. Približne hodinu, niekedy
aj viac strávil nepretržitým nadávaním, kým nevypil štyri
martini a nestvrdol vo vydranej klubovke. Keď sa jeden zo
súdnych procesov po troch týždňoch skončil s rozsudkom
vyhlasujúcim otcovu spoločnosť za vinnú v plnom rozsahu,

matka zavolala lekára a spolu ho skryli na mesiac do nemocnice.

Po čase spoločnosť skrachovala a, prirodzene, všetko sa zvalilo na právnikov. Neraz som počúval, že už náznak zlej povesti môže v konečnom dôsledku vyvolať úpadok.

Otcovou náplňou života sa stal alkohol a z neho čoraz väčšími podliehal depresiám. Celé roky si nenašiel trvalé zamestnanie. To ma naozaj štvalo, lebo som bol nútený robiť čašníka a roznášať pizzu, ak som sa chcel dajako preškriabať až na univerzitu. Za štyri roky univerzitných štúdií som sa s ním zhováral tuším dvakrát. Deň nato, ako som sa dozvedel, že ma prijali na právnickú fakultu, som sa s touto zvesťou hrdo vrátil domov. Matka mi neskôr povedala, že po nej ostal týždeň chorý v posteli.

Dva týždne po mojej triumfálnej návšteve vymieňal žiarovku v komore, keď (prisahám, že je to pravda) sa pod ním zložil rebrík a on sa zrútil dolu hlavou na zem. Rok ležal v kóme v sanatóriu, než mu nejaká súcitná duša vytiahla zástrčku.

Niekoľko dní po pohrebe som navrhol, že by tu bola možnosť podať žalobu, no matka o to nestála. Navyše, vždy som mal podozrenie, že keď spadol, bol mierne opitý. Nebol vtedy ani zárobkovo činný, takže podľa nášho civilného práva mal jeho život len malú cenu.

Matka získala životnú poisťku v celkovej sume päťdesiat tisíc dolárov a rýchlo sa znovu vydala. Jej manžel, môj nevlastný otec, je jednoduchý chlap, poštový zamestnanec z Toleda na dôchodku, a väčšinu času trávia spolu tancovaním ľudových tancov a cestovaním s prívesom Winnebago. Zachovávam si od nich odstup. Z peňazí mi matka nepoňúkla ani cent, lebo je to vraj jediné, s čím kedy mohla rátať do budúcnosti, a keďže som sa preukázateľne vedel o seba postarať doteraz a vyžil som prakticky z ničoho, mala pocit, že od nej peniaze nepotrebujem. Okrem toho mám vraj pred sebou skvelú budúcnosť, lebo budem zarábať majetky,

a ona nemá nijakú, preto sa rozhodla práve takto. Som si istý, že vo veci financií počúva výlučne rady svojho nového manžela Hanka. Jedného dňa sa ešte naše cesty skrížia, Hank!

Teraz v máji, to je o mesiac, končím právnickú fakultu, potom sa začnem pripravovať na advokátsku skúšku, ktorá je v júli. Nebudem promoväť s vyznamenaním, hoci sa umiestňujem medzi prvou polovicou v našom ročníku. Jediná múdra vec, ktorú som počas trojročného štúdia práva urobil, je, že som prednášky a semináre z povinných a najťažších predmetov absolvoval hneď na začiatku, takže tento posledný semester som prelehošil. Zoznam predmetov, na ktoré chodím túto jar, vyznieva ako žart – športové právo, umelecké právo, vybrané kapitoly z napoleonského zákonníka a môj najobľúbenejší seminár, právne problémy starších občanov.

Práve výber tohto predmetu spôsobil, že teraz sedím na rozkývanej stoličke za biednym skladacím stolíkom v rozpálenej a vlhkej oplechovanej búde, zaplnenej zvláštnou zmesou seniorov, ako sa s obľubou sami nazývajú. Ručne maľovaný nápis nad jediným viditeľným vchodom veľkoryso označuje toto miesto ako Klub starších občanov v Cyprusových záhradách, no mimo názvu nie je široko-d'aleko ani najmenšia stopa po akejkoľvek kvetine alebo zeleni. Aj steny znútra sú sivé a holé, okrem jedinej starej a vyblednutej fotografie Ronalda Reagana v kúte medzi dvoma smutne ovisnutými zástavkami, jednou americkou a jednou zástavkou štátu Tennessee. Budova je malá, tmavá a ponurá, zjavne postavená narýchlo za niekoľko málo usporených dolárov, ktoré ostali z nečakane získaných federálnych peňazí. Čmáram si do bloku, len aby som sa nemusel pozerať na zástup starčekov, ktorí sa na skladacích stoličkách pomaly posúvajú dopredu.

Je ich istotne aspoň päťdesiat, rovnomerná zmes černochoch a belochoch, priemerný vek sedemdesiatpäť, zopár ich je

nevidomých, asi desiat na vozíčkoch, množstvo s načúvacími prístrojmi. Vopred sme sa dozvedeli len to, že sa tu stretávajú každý deň okolo poludnia na teplé jedlo, na niekoľko spoločne zaspievaných pesničiek a zakaždým na príležitostnú návštevu niektorého zúfaleho politického kandidáta. Po dvoch hodinách takéhoto spoločenského vyžitia sa zasa rozídu domov a budú rátať hodiny, kým sa sem opätovne vrátia. Náš profesor vraví, že toto je vrchol ich dňa.

Urobili sme trápnu chybu, keď sme prišli v čase obeda. Posadili nás všetkých štyroch aj s naším vedúcim, profesorom Smootom, do kúta a dôkladne nás skúmali, zatiaľ čo sme zápasili s gumovitým kurčaťom a so studeným hráškom. Dostali sme aj žlté želé a to upútalo pozornosť istého starého bradatého hriba, ktorý mal svoje priezvisko Bosco načmárané na štítku s textom: Ahoj! Volám sa..., pripnutom na vrečku ufúlanej košele. Bosco zašomral čosi o želé a ja som mu ho pohotovo ponúkol spolu s kurčaťom, no slečna Birdie Birdsongová ho odohnala a drsne zatísla späť na jeho miesto. Slečna Birdsongová má asi osemdesiat, no je na svoj vek veľmi čiperná a v organizácii funguje ako matka, diktátorka a zároveň vyhadzovačka. So skupinou zaobchádza ako ostrieľaný šéf bezpečnostného oddielu, tu kohosi objíme a potľapká, tu si poklebetí s inými útlými dámami s belasým prelivom a prenikavým smiechom a celý čas nespúšťa bdelé oko z Bosca, ktorý je nepochybne zlým chlapcom skupiny. Za nadšenie prejavované môjmu želé ho napomenula, no o niekoľko sekúnd nato mu pred rozžiarenú tvár láskavo položila plnú misku tohto žltého gleja. Vyjedal ho krátkymi prstami.

Prešla hodina. Obed sa predlžoval, akoby mal sedem chodov a najbližšie jedlo pre tieto hladom sužované duše by bolo v nedohľadne. Ich roztrasené vidličky a lyžice sa pohybovali sem a tam, hore a dolu, dnu a von, akoby prehadzovali vzácne kovy. Čas celkom stratil svoj význam. Vykrikovali jeden na druhého, keď sa im žiadalo slov. Občas im jedlo

padlo na zem, až som to už nemohol vydržať a prestal som si ich všímať. Zjedol som dokonca aj to svoje želé. Bosco pritom žiadostivo sledoval každý môj pohyb. Slečna Birdie poletovala po miestnosti a štebotala o tom i o tamtom.

Profesor Smoot, neohrabaný intelektuál s nakrivo uviazaným motýlikom, s rozstrapatenými vlasmi a červenými gumovými trakmi, sedel a prejavoval spokojnosť človeka, ktorý sa práve príjemne najedol a s milým obdivom vníma scénu odohrávajúcu sa pred ním. Je začínajúci päťdesiatnik, láskavá duša, no s veľmi podobnými maniermi, aké práve predvádza Bosco a jeho priatelia. Už dvadsať rokov učí svoje obľúbené predmety, ktoré nechce učiť nikto iný a na ktoré sa prihlasuje len zopár študentov. Právo detí, právo telesne postihnutých, seminár o domácom násilí, problémy mentálne postihnutých a, prirodzene, právo starých prdkov, ako to všetci nazývajú v profesorovej neprítomnosti. Raz do študijného programu navrhol aj seminár s názvom právo plodu pred narodením, čo vyvolalo búrku protichodných názorov, takže profesor Smoot si radšej rýchlo vybral vedecké voľno.

Hneď na prvej prednáške nám vysvetlil, že jeho cieľom v tomto predmete bude postaviť nás pred skutočných ľudí s ich skutočnými právnymi problémami. Lebo podľa neho všetci študenti prichádzajú na právnickú fakultu s istou dávkou idealistických predstáv a túžob slúžiť verejnosti, no po troch rokoch plných krutej súťaživosti nás už nezaujíma nič, len to, ako získať dobré miesto v dobrej firme, v ktorej sa staneme do siedmich rokov spoločníkmi a zarobíme obrovské peniaze. V tom má pravdu.

Jeho kurzy nepatria medzi povinné, a tak sme uňho začínali jedenásti. Po mesiaci Smootových nudných prednášok a nepretržitého nabádania, aby sme prestali myslieť na peniaze a robili aj čosi bezplatne, sa skupina zredukovala na štyroch. Kurz je nenáročný, zápočet sa dáva už za dve absolvované cvičenia, nevyžaduje sa takmer nijaká práca,

a tým bol pre mňa od začiatku príťažlivý. No ak by teraz škola mala trvať dlhšie než mesiac, skutočne pochybujem, že by som to vydržal. V tomto okamihu právnickú fakultu nenávidím. A mám vážne pochybnosti o práve v praxi.

Toto je moje prvé stretnutie so skutočnými klientmi a som vydesený. Jednotliví perspektívni klienti, aj keď starí a neistí, na mňa uprene civejú, akoby som zjedol všetku múdrosť sveta. Je pravda, že som už takmer hotový právnik a sedím tu v tmavom obleku, pred sebou mám blok, do ktorého kreslím štvorce a kolieska, a mám inteligentný, zamračený výraz, čiže určite si myslia, že som schopný pomôcť im. Hneď vedľa, za tým istým skladacím stolom, sedí čierny spolužiak Booker Kane, ktorý je mojím najlepším priateľom. Je rovnako vystrašený ako ja. Pred nami na preložených kartotečných lístkoch sú fixkou napísané naše mená. Booker Kane a Rudy Baylor. Ten druhý som ja. Vedľa Bookera je pódium, z ktorého vykrikuje slečna Birdie, a na druhej strane je ďalší stôl s podobnými kartotečnými lístkami, oznamujúcimi, že tam sedí F. Franklin Donaldson štvrtý, namyslený kretén, ktorý si už tri roky pridáva písmená a čísla pred aj za meno. A vedľa neho štvoricu dopĺňa N. Elizabeth Ericksonová, tá pravá korčuľa, hoci na pohľad celkom pekná, oblečená v pásikavom kostýme s hodvábnym šálom, avšak citlivá ako nervózny pištoľník. Mnohí z nás ju podozrievajú, že nosí aj suspenzor.

Smoot stojí za nami. Slečna Birdie prečíta novinky, správy z nemocnice, smútočné oznámenia. Kričí do mikrofónu napojeného na zosilňovací systém, ktorý pracuje pozoruhodne dobre. V rohoch miestnosti visia štyri veľké reproduktory a jej prenikavý hlas duní a odráža sa zo všetkých strán. Načúvacie prístroje sú vypnuté a vytiahnuté z uší. V tejto chvíli nikto nedrieme. Dnes sú na programe tri úmrtné oznámenia, a keď slečna Birdie napokon dočíta, vidím medzi poslucháčmi kde-tu slzy. Bože, prosím ťa, nedopušť, aby som dopadol takto! Dopraj mi, prosím ťa, päťdesiat rokov práce a zábavy, a potom náhlu smrť v spánku.

Naľavo od nás pri stene ožije klaviristka a s plesnutím rozloží noty na stojane pred sebou. Slečna Birdie si asi pripadá ako politický komentátor, a práve začína kriticky napádať pripravované zvýšenie dane z obratu, keď klaviristka udrie do klávesov. Je to tuším „Amerika, ty nádherná“. S obrovskou chuťou sa dáva strhnúť do zvučnej interpretácie refrénu a starí prdkovia siahajú po spevníkoch a čakajú na prvú strofu. Slečna Birdie nevypadne z tempa. Teraz je z nej dirigentka zboru. Zdvihne ruky, tlesne, aby upútala pozornosť všetkých, a potom im pripomenie prvú strofu. Tí, ktorí vládzu, pomaly vstávajú.

Pri druhej strofe ich kvílenie dramaticky tichne. Slová nie sú až také všeobecne známe a väčšina týchto úbohých duší si nevidí ani na konček nosa, takže spevníky sú im zbytočné. Bosco má ústa zatvorené, no ďalej nahlas hmká smerom do povaly.

Klavír odrazu stíchne, lebo noty sklznú zo stojana a jednotlivé listy sa rozpadnú na zemi. To je koniec piesne. Všetci zízajú na klaviristku, úctyhodnú dámu, ktorá funí a s námahou zbiera hudbu rozsypanú okolo nôh.

„Ďakujem vám!“ zajačí slečna Birdie do mikrofónu, kým si ostatní znovu sadajú. „Ďakujem. Hudba je nádherná vec. Poďakujme sa spoločne Bohu za krásu hudby.“

„Amen!“ zaburáca Bosco.

„Amen,“ zopakuje s prikývnutím ktosi ďalší spomedzi vykopávok v zadnom rade.

„Ďakujem vám,“ povie ešte raz slečna Birdie. S úsmevom sa obracia na Bookera a na mňa. Obaja sa nahneme dopredu, oprieme sa o lakte a znova sa zahľadíme na prítomné publikum. „A teraz,“ pokračuje so zmyslom pre dramatizmus, „v rámci dnešného programu máme to potešenie opäť medzi nami privítať profesora Smoota a niekoľkých jeho bystrých a sympatických študentov.“ Zatlieska hrčovitými rukami smerom k nám a sivými a žltými zubami sa usmeje na Smoota, ktorý pomaly vykročí, aby sa postavil vedľa nej. „Nie sú sym-

patickí?“ spytuje sa a zamáva smerom k nám. „Ako viete,“ pokračuje do mikrofónu slečna Birdie, „profesor Smoot učí právo na Memphisekej štátnej univerzite – práve tam, kde študoval, aj keď nepromoval, môj mladší syn – a profesor Smoot nás každoročne navštevuje s niekoľkými svojimi študentmi, ktorí si vypočujú vaše právne problémy a poradia vám, a to vždy dobre a vždy zadarmo, ako môžem poznamenať.“ Obráti sa a vrhne na Smoota ďalší sentimentálny úsmev. „Vážený profesor Smoot, opätovne vás srdečne vítam, v zastúpení našej skupiny, tu, v Cyprusových záhradách. Ďakujeme vám za váš záujem o problémy starších občanov. Ďakujeme. A máme vás za to radi.“

Odstúpi od rečnického pultu a začne vášnivo tliekať a horlivo kývať na svojich druhov, aby sa pripojili, no ani jeden, dokonca ani len Bosco, nezdvihne ruky.

„Profesor je tu hviezda,“ zašomre Booker.

„Prinajmenšom ho majú radi,“ ticho odpoviem. Už desať minút sedia všetci bez pohnutia. Je tesne po obede a nedá mi nevšimnúť si ťažké viečka niekoľkých z nich. Kým Smoot doreční, bude sa tu ozývať chrápanie.

Profesor pristúpi k rečníckemu pultu, upraví si mikrofón, odkašle si a čaká, kým sa slečna Birdie usadí v prvom rade. Len čo stará dáma dosadne, obráti sa nahnevane na bledého pána vedľa. „Mali ste zatlieskať!“ povie mu vyčítavo. On ju však nepočuje.

„Ďakujem, slečna Birdie,“ začne Smoot. „Návšteva tu, v Cyprusových záhradách, je pre mňa vždy príjemným zážitkom.“ Hovorí zdvorilo a ja ani na okamih nezapochybujem, že profesor Howard L. Smoot sa cíti naozaj poctený, že môže byť v tejto chvíli tu, uprostred deprimujúcej budovy, pred skupinkou starých, smutných ľudí a iba so štyrmi študentmi, ktorí mu náhodou ostali. Pre toto Smoot žije.

Predstavuje nás. Rýchlo vstanem, usmejem sa, potom si znovu sadnem a tvár stiahnem do inteligentne zamračeného výrazu. Smoot hovorí o zdravotnej starostlivosti a krá-

tení rozpočtu na ňu, o testamentoch a oslobodení od dane z obratu, o zlom zaobchádzaní so starými ľuďmi a o vyplácaní dodatkového poistenia. Odpadávajú ako muchy. Medzery v sociálnom zabezpečení, nedotiahnuté zákonodarstvo, regulácia počtu sanatórií, plánovanie dôchodkov, zázračné lieky. Melie bez ladu a skladu, rovnako ako na prednáškach. Sám zívam a cítim malátnosť. Bosco začína pozeráť na hodinky každých desať sekúnd.

Konečne Smoot dospeje k tomu, že by to mal zabaliť, ešte raz poďakuje slečne Birdie a jej skupine, sľúbi, že sa každoročne bude vracáť, a sadne si na koniec stola. Slečna Birdie zatlieska, dokonca dvakrát, potom vstane. Nikto iný sa ani nepohne. Polovica z nich pochrapkáva.

Slečna Birdie zamáva smerom k nám a oznámi svojmu krdlíku: „Tak tu ich máme. Sú šikovní a pracujú bezplatne.“

Pomaly a nechotne sa začnú zhromažďovať pred nami. Bosco je na čele, a zjavne ešte vždy v ňom pretrváva nevraživosť za želé, lebo na mňa zazrie, prejde na druhú stranu a sadne si na stoličku pred ctihodnú N. Elizabeth Ericksonovú. Niečo mi hovorí, že asi nebude posledným perspektívnym klientom, ktorý sa v poslednej chvíli rozhodne zájsť si po právnickú radu radšej inde ako ku mne. Starší černocho si za svojho advokáta vyberá Bookera, a tak dávajú hlavy dokopy na druhom konci stola. Snažím sa nepočúvať. Hovorí sa tam o jeho bývalej žene a o rozvode pred mnohými rokmi, ktorý možno bol a možno nebol oficiálne dotiahnutý až do konca. Booker si robí poznámky ako skutočný právnik a pozorne počúva, skoro akoby naozaj vedel, čo presne robiť.

Má však aspoň klienta. Celých päť minút sa cítim absolútne hlúpo, lebo tu sedím sám, zatiaľ čo všetci traja spoližiaci si šepkajú a zapisujú a súcitne počúvajú a krútia hlavami nad problémami, ktoré sa pred nimi vynárajú.

Moja osamotenosť neostane nepovšimnutá. Slečna Birdie Birdsongová napokon siahne do kabelky, vytiahne obálku a rozhodným krokom sa pohne smerom k môjmu koncu

stola. „Práve vy ste ten, koho som naozaj potrebovala,“ šepne, zatiaľ čo si priťahuje stoličku bokom. Nakloní sa dopredu a ja sa nahnem čo najväčšmi k nej, a práve v tejto chvíli, keď chýbajú už len centimetre a naše hlavy by sa zrazili, začínam svoje prvé rokovanie ako právny poradca. Booker na mňa žmurkne s diabolským úsmeškom.

Moje prvé rokovanie. Vlní v lete som praxoval v istej malej firme v centre mesta – mala iba dvanásť právnikov a ich práca sa merala presne na hodiny. Nijaké náhodné honoráre. Naučil som sa umeniu palmárnych účtov, v ktorom je prvou zásadou to, že väčšinu z dvadsiatich štyroch hodín, mimo tých, počas ktorých aj právnik spí, trávi každý z nich rokovaním. Rokuje s klientom, rokuje telefonicky, rokuje s advokátmi opačnej strany a so sudcami a s vlastnými spoločníkmi a s odhadcami poisťovne a s pisárkami a s podriadenými právnikmi, rokuje počas obeda, má rokovania v budove súdu, zvoláva rokovania, vedie dohodovacie rokovania, predbežné procesné rokovania, dodatočné procesné rokovania. Spomeňte si na akúkoľvek činnosť, právnici sú o každej schopní rokovať.

Slečna Birdie sa poobzerá okolo a to je pre mňa signál, aby som sklonil hlavu ešte nižšie a stíšil hlas, lebo nech sa chce radiť so mnou o čomkoľvek, určite je to chúlостivé. Aj mne to dokonale vyhovuje, keďže nemám chuť, aby moju málo uspokojivú a naivnú radu, ktorú, ako už vopred viem, jej zaručene poskytnem, teda, aby túto odpoveď počula jediná živá duša.

„Prečítajte si toto,“ vraví a ja beriem obálku a otváram ju. Sláva! Je to závet! Posledná vôľa a testament Colleen Janice Barrowovej Birdsongovej. Smoot nás upozornil, že viac než polovica týchto klientov bude od nás chcieť, aby sme posúdili alebo možno doplnili ich závety, a to je dobré, lebo v poslednom ročníku sme mali povinný predmet závetu a pozostalosti, takže v danej problematike sa cítime ako ryba vo vode. Závety sú dosť jednoduché dokumenty a vedia ich bezchybne pripraviť aj úplní právnickí začiatčníci.

Tento je napísaný na stroji, vyzerá na oficiálny dokument, a ako si ho podrobnejšie prezerám, z prvých dvoch odsekov sa dozvedám, že slečna Birdie je vdova, má dvoch synov a celý krdel' vnúchat. Pri treťom odseku sa zastavujem a rýchlo na ňu pozriem. Potom ho prečítam ešte raz. Samolúbo sa usmieva. Vykonávateľovi závetu formulácia prikazuje dať každému z jej synov sumu dva milióny dolárov a do opatrovania zveriť milión pre každé vnúča. Pomaly ich zrátam – osem vnúchat. To je prinajmenšom dvanásť miliónov dolárov.

„Čítajte ďalej,“ šepká mi, akoby reálne počula rapčanie kalkulačky v mojej hlave. Bookerov klient, starý černocho, teraz plače, a súvisí to s akousi nešťastnou láskou pred mnohých rokov a s deťmi, ktoré ho zanedbávajú. Snažím sa nepočúvať, no je to nemožné. Booker si zúrivo zapisuje poznámky a pokúša sa nevšímať si slzy. Pri stole na druhom konci sa Bosco nahlas smeje.

V piatom odseku závetu sa odkazujú tri milióny farnosti a dva milióny univerzite. Potom je tu zoznam príspevkov na charitu od Združenia diabetikov po memphiskú zoo, s jednotlivými sumami, z ktorých najmenšia je päťdesiatšesť dolárov. Naďalej ostávam zamračený a s trochou nižšej matematiky mi vychádza, že slečna Birdie je hodna najmenej dvadsať miliónov netto.

Náhle sa mi okolo tohto závetu vynára množstvo otázok. Hneď na prvom mieste a predovšetkým to, že nie je ani zďaleka taký rozsiahly, ako by mal byť. Slečna Birdie je bohatá a bohatí ľudia nemávajú prehľadné, jednoduché závetu. Dávajú si zostavovať rozsiahle, ťažkopádne posledné vôle so zverenstvami a zverenskými správcostvami, s cesiami preskakujúcimi nasledujúcu generáciu a so všetkými fúrikmi a trikmi, ktoré navrhli a doplnili dobre zaplatení daňoví právnici z veľkých právnických firiem.

„Kto to zostavoval?“ pýtam sa jej. Obálka je nepopísaná a nevidím ani náznak toho, kto závet koncipoval.

„Môj predošlý právny poradca. Už nežije.“

To je dobre, že už nežije. Lebo pri zostavovaní tejto poslednej vôle prejavil nedostatok profesionality.

Takže táto milá drobná dáma so sivými a žltými zubami a zvučným hlasom je hodna dvadsať miliónov dolárov. A oči-vidne nemá právneho zástupcu. Pozriem na ňu a vrátim sa k závetu. Neoblieka sa bohato, nenosí diamanty ani zlato, nemárni čas a peniaze na kaderníkov. Šaty má z bavlny v nekrčivej úprave a bordové sako je obnosené a asi pochádza z obchodného domu Sears. Za svojho života som už videl zopár bohatých starých dám, no hneď sa to na nich dalo spoznať.

Závet je starý takmer dva roky. „Kedy zomrel váš právnik?“ spytujem sa teraz čo najmilšie. Hlavy máme ešte vždy spolu a nosy len centimeter od seba.

„Vlani. Rakovina.“

„A teraz nemáte právneho zástupcu?“

„Keby som mala, nezhovárala by som sa s vami, Rudy. Je tak? Závet nie je nič zložité, tak som si myslela, že by ste to mohli zvládnuť.“

Lakomosť je zvláštna vlastnosť. Od prvého júla nastupujem ako právnik u Brodnaxa a Speera, v staromódnej a nie veľmi pružnej firmičke s pätnástimi právnikmi, ktorá nerobí takmer nič iné, len zastupuje poisťovne v súdnych sporoch. Nie je to zamestnanie, aké som si vysníval, no situácia sa vyvinula tak, že Brodnax a Speer prišli s ponukou práce, keď už sa všetci ostatní stiahli. Pridám sa k nim na niekoľko rokov, naučím sa v tom chodiť a potom prejdem na niečo lepšie.

Nezapôsobím veľkolepo na chlapcov u Brodnaxa a Speera, ak hneď v prvý deň prídem s klientkou hodnou dvadsať miliónov? Budem hotový čarodejník, zažiarim ako vychádzajúca hviezda, ktorá mení na zlato všetko, čoho sa dotkne. Mohol by som prípadne hneď požiadať o väčšiu kanceláriu.

„Prirodzene, že to zvládnem,“ vravím chabo. „Ale viete, sú to predsa len veľké peniaze...“

„Ticho,“ ostro zasyčí a nahne sa ku mne ešte väčšmi.

„O peniazoch nehovorte.“ Blyсне očami na všetky strany, akoby sa odzadu mohli prikradnúť zloději. „O tých nechcem hovoriť,“ zdôrazní.

„Dobre. Súhlasím. No možno by ste mali pouvažovať a pozhovárať sa o tom s právnikom špecializujúcim sa na daňové poradenstvo.“

„To isté vravel aj môj pôvodný právny zástupca, ale ja nechcem. Pokiaľ ide o mňa, je právnik ako právnik a závet ako závet.“

„To je pravda, no ak trochu pouvažujete, čo s vašim hnuiteľným majetkom, môžete ušetriť hromadu peňazí na daniach.“

Pokrúti nado mnou hlavou, akoby som bol úplný idiot. „Neušetrím ani šesták.“

„Prepáčte, no nazdávam sa, že určite by ste mohli ušetriť.“

Na zápästie mi položí ruku posiatu hnedými fľakmi a šepne: „Počkajte, Rudy, vysvetlím vám to. Na daniach mi ani trochu nebude záležať, lebo už budem mŕtva, viete? Nemám pravdu?“

„Máte. Čo však vaši dedičia?“

„Práve preto som tu. Na svojich dedičov som nahnevaná a chcem ich zo závetu vynechať. Obidvoch synov a niektoré vnúčatá. Vynechať, vynechať, vynechať. Nedostanú nič, rozumiete? Vôbec nič. Ani cent, ani jediný kus nábytku. Nič.“

V očiach má náhle tvrdosť a sústredené vrásky sa jej pevne sťahujú okolo úst. Zovrie mi zápästie, no neuvedomuje si to. V tejto chvíli sa slečna Birdie nielen hnevá, ale aj to dáva bolestne najavo.

Pri stole na druhom konci prepuká hádka medzi Boscom a N. Elizabeth Ericksonovou. Chlap kričí a nadáva na združenie bezplatnej lekárskej starostlivosti pre nemajetných Medicaid aj na Medicare – nemocenské poistenie pre starých občanov – a vôbec, na republikánov všeobecne, a ona mu len ukazuje na hárok papiera a pokúša sa mu vysvetliť, prečo niektoré účty lekárov poisťovňa neuhrádza. Smoot pomaly vsta-

ne a prejde na koniec stola, aby sa do veci vložil, ak by bola potrebná jeho pomoc.

Bookerov klient sa zúfalo pokúša nájsť stratený pokoj, no po lícach mu steká nekonečný prúd slz a Bookera to začína deptať. Ubezpečuje starého pána, že áno, on, Booker Kane, naozaj všetko vyšetrí a dá do poriadku. Klimatizácia zaprská a prehluší tiché šomranie. Zo stolov odpratali taniere a poháre a teraz prichádzajú na rad všemožné spoločenské hry – halma, mlyn, bridž a hracia doska s kockami. Našťastie, väčšina týchto ľudí sem prišla najesť sa a spoločensky sa vyžiť, nie po právnu radu.

„Prečo ich chcete vynechať zo závetu?“ spytujem sa.

Pustí mi zápästie a poúcha si oči. „Nuž, je to veľmi osobné a ja sa o tom naozaj nechcem rozširovať.“

„To mi stačí. Kto dostane peniaze?“ spytujem sa a náhle som opojený mocou, ktorá mi bola práve prepožičaná, zostaviť tie magické slová meniace obyčajných ľudí na miliónárov. Venujem jej úsmev, srdečný a falošný, a iba dúfam, že sa zaň neurazí.

„Ešte neviem,“ odpovie zamyslene a poobzerá sa okolo, akoby to bola hra. „Ešte neviem, komu ich dať.“

Nuž, čo takto miliónik pre mňa? Každý deň čakám, že na mňa Texaco podá žalobu, aby som zaplatil dlžobu štyristo dolárov. Prerušilo so mnou obchody a ozval sa mi jeho právny zástupca. Môj domáci sa vyhráza, že ma dá vystať, lebo som mu za posledné dva mesiace nezaplatil nájomné. A ja si tu sedím a príjemne klebetím s tou najbohatšou osobou, akú som kedy stretol, s osobou, ktorá asi nebude žiť veľmi dlho a ktorej spôsobuje veľké potešenie uvažovanie nad tým, komu koľko dať.

Podá mi papier so štyrmi menami, napísanými úhladne v stĺpčeku pod sebou, a vraví: „Toto sú vnúčatá, ktoré chcem zapatriť. Tieto ma ešte majú rady.“ Dlaňou si prikryje ústa a nahne sa mi k uchu. „Každému z nich dajte milión dolárov.“

Pri zapisovaní do bloku sa mi trasie ruka. A je to! Práve som stvoril štyroch milionárov. „A čo ten zvyšok?“ opýtam sa šeptom.

Mykne sa dozadu, vystrie chrbát a odpovie: „Tým ani cent. Nevolajú mi, nikdy mi nepošlú darček ani pohľadnicu. Vynechajte ich.“

Keby som mal starú mamu s dvadsaťmiliónovým majetkom, posielal by som jej kyticu raz do týždňa, pohľadnicu každý druhý deň, čokoládu, vždy keď prší, a šampanské, zasa keď neprší. Volával by som jej aspoň raz dopoludnia a druhý raz pred spaním. Každú nedeľu by som ju vzal do kostola a sedával s ňou počas bohoslužby, držal ju za ruku a potom by som ju odprevadil na obed a na aukciu, do divadla či na výstavu, alebo kam, doparoma, by starká mala chuť ísť. Ja by som sa o starú mamu staral.

A uvažujem, či sa takisto nepostarať aj o slečnu Birdie.

„Dobre,“ poviem zachmúrene, akoby som podobný dokument zostavoval už neviem po koľký raz. „Teda pre oboch vašich synov nič?“

„Ako som povedala. Vôbec nič.“

Zhlboka sa nadýchne, tvári sa, že ju to celé znechucuje, zagúľa očami na všetky strany, akoby o tom nerada rozprávala, no potom sa nahne dopredu, oprie sa o oba lakte a rozhodne sa predsa len mi to povedať. „Viete,“ šepne, „Randolph, ten starší, má už takmer šesťdesiat, znovu, tretíkrát, sa oženil, a s takou zištnou cundrou, ktorá večne pýta peniaze. Keby som mu nechala hocikolko, skončí to v jej vrecku, tak to radšej dám trebárs vám, Rudy, alebo tuto profesorovi Smootovi či hocikomu inému než Randolphovi. Chápete, ako to myslím?“

Priam mi vynecháva srdce. Centimetre, len centimetricky, a hneď pri prvej klientke narazím na zlatonosnú žilu. Čert ber pritom Brodnaxa a Speera a všetky rokovania sveta, ktoré tam na mňa čakajú.

„Slečna Birdie, mne to predsa nemôžete odkázať,“ namietnem a pridám svoj najpríjemnejší úsmev. Avšak očami –